

LAWFARE: JUDICIALITZACIÓ DE LA POLÍTICA O POLITITZACIÓ DE LA JUSTÍCIA

Tres sentències i un funeral

David Fernández

Imatge de la policia espanyola intentant entrar a l'Escola Diputació de Barcelona durant la jornada del referèndum de l'1 d'octubre de 2017, davant la resistència de diversos votants.

Fotografia: Jordi Borràs

*«La posteritat no podrà creure que,
després de que s'hagués fet la llum,
haguem hagut de viure de nou
enmig de tan densa foscor»*

Castellio, De arte dubitandi (1562)

Brúixola i retrovisor, camí llarg i passa curta, cal retrospectiva i perspectiva –i un radical arrelament al present– per acabar d'entendre tot el que ens passa des de la perspectiva del retrocés accelerat, global i local, contra els drets civils, socials i polítics. Una regressió palmària, desigual i arbitrària, aguditzada en les darreres dues dècades arreu del món i, en els darrers tres anys, desfermada contra la societat catalana i espanyola molt desigualment –alguns rebent-la, altres legitimant-la. Malgrat tot ve de lluny i alguns volen que vagi per llarg, la regressió endinsa les arrels en un doble procés internacional i estatal. O en un de

sol fusionat, si es vol, amb especificitats particulars celtibèriques. El global és el retrocés ja inqüestionable i la inquietant demolició de l'anomenat constitucionalisme social de postguerra, que ja tragina entre la desdemocratització mundial, el Weimar global o el que s'ha anomenat autoritarisme post-democràtic. El local-particular és allò que anomenem règim del 78, mediat per la vigent involució democràtica a l'Estat espanyol i covada reforma penal rere reforma penal -trenta des de l'any 1995. La combinació fa estralls i ens situa en l'únic indret de l'Europa Occidental on mig govern legítim és a la presó i l'altre mig a l'exili i els dos portaveus dels majors organismes civils i socials, empresonats fa tres anys per exercir el dret de protesta. Així estan les coses, per molts vídeos mediocres que España Global, dispositiu de fake-news d'Estat, faci córrer.

Per on començar? Potser per un punt on, estranyament, dues línies paral·leles, tortes i irreconciliables, es toquen. Paradoxalment, arrencant per una mateixa reflexió -dita el 2018, en termes semblants, en sentits antagònicament diferents i per dues persones ben distintes- que ho vindrien a resumir tot. D'una banda, un home d'Estat com Alfredo Pérez Rubalcaba. De l'altra, un intel·lectual social com Ignacio Sánchez Cuenca. El primer, acusament de rebut, assumia que l'Estat abonaria el preu autoritari i pagaria els costos despòtics de la repressió a l'independentisme: la degradació democràtica, la retorsió del Dret i la devaluació institucional. El segon, Ignacio Sánchez Cuenca, deia pràcticament el mateix però en un sentit completament oposat, és a dir, denunciant-ho, el setembre de 2018 i molt abans de la sentència del Suprem:

«En aquestes condicions, els magistrats se senten impunes. Res no els atura. Estan disposats a deteriorar encara més la reputació democràtica d'Espanya, atès que el càstig pel desafiament a la unitat d'Espanya sembla estar per a ells per sobre de qualsevol altra consideració. Per a frenar el disbarat i la injustícia que s'està cometent amb les acusacions de rebel·lió, caldria una societat civil que es prenguésseriosament que en una democràcia resulta inadmissible jutjar a polítics per fets que no han comès. No estem aquí encarai» [1].

L'un i l'altre convenien el mateix, un atiant-ho, l'altre alçant la veu i la paraula per oposar-s'hi. Però palesaven el mateix: la construcció (anti)jurídica d'un estat d'excepció informal que opera a ple ritme sense haver estat declarat enlloc. La Raó d'Estat, sinistra i funesta, fa la resta en la pitjor variació i desviació de l'Estat de Dret: l'Estat de Dret Penal d'Enemic on corren els pals, fins i tot amb la pastanaga.

De la síntesi avui en sabem, si més no, les fredes conseqüències estadístiques, malgrat els números sempre amaguen els rostres: prop de tres-mil persones represaliades -denunciades, imputades, investigades o condemnades- rere l'1-O de 2017. Per voler votar: aquest és el preu que ha posat l'estat al lliure exercici de la democràcia. Per unes urnes, per uns xiulets, per un nas de pallaso o per una pancarta, tan se val. *Todo por la patria*, s'entén millor en aquest context. I tot vol dir tot -judicis especials, clavegueres estatals, espionatge industrial, operacions encobertes, batalla diplomàtica pel relat, complicitat i empara a l'extrema dreta, *Pegasus* i tot l'arsenal repressiu disponible. I amb el personal disposat, és clar: policies patriòtiques, fiscals patrioters, magistrats patriotes. Tecnoestructura d'Estat al servei del Nacionalisme d'Estat. I doble raser, és clar: no hi ha dret penal d'enemic, sense dret penal d'amic. Homenatge d'Estat a la impunitat i la

violència de persecució contra les urnes, sempre hauríem de recordar, dia rere dia, que els màxims comandaments de la repressió policial d'octubre de 2017 han estat -tots- guardonats, ascendits i condecorats.

I, tanmateix, caldria afegir que no se'n surten. O no del tot. Diguin el que diguin, l'embat repressiu, amb uns impactes socials altíssims i irreparables, tampoc ha assolit els seus objectius -«*vamos a aplastarlos*» li va confessar Soraya Sáenz de Santamaría a un periodista. Malgrat el brutal retrocés -devaluació democràtica, degradació institucional, degeneració jurídica- no ha minvat, ni una coma ni un gram, ni ha disminuït en res el triple suport a la independència, al referèndum com a mecanisme democràtic resolutiu i a la denúncia transversal de la repressió. 48%-75%-80%. Diguem-ho així. Mentrestant, un 57% de la societat catalana votaria avui contra l'actual constitució espanyola i només un 10% dona suport a la monarquia borbònica, la que sistematitzà i elevà aquell «*a por ellos*» a doctrina oficial de l'Estat, rere l'inquisitorial discurs del rei del tres d'octubre. Potser no hem guanyat en curt -a la llarga, mai guanya ningú quan es limiten els drets civils- però allò acreditat social i políticament és que ja ens han perdut. I d'aquí, de la radical pèrdua de tota legitimitat, se'n deriva tota la resta: l'escomesa d'Estat i els in comptables abusos perpetrats en nom d'una democràcia simulada. Una mena de injustícia civil amb flaire de justícia militar, en format revenja i escarment -l'antònim de justícia- contra la majoria democràtica d'una societat considerada díscola, rebel, desobedient o sediciosa. El preu de la llibertat té el revers de la factura de la demofòbia.

Potser no hem guanyat en curt -mai guanya ningú quan es limiten els drets civils- però allò acreditat social i políticament és que ja ens han perdut. I de la radical pèrdua de tota legitimitat se'n deriva tota la resta

Tot plegat, com en una *doctrina del xoc* de manual: aconseguir per vies policials, judicials i repressives el que ja saben que mai no aconseguiran per vies electorals, pacífiques i democràtiques. És això que ens passa i més valdria no despistar-se. No se n'han estat de dir-ho. El mateix fiscal Javier Zaragoza, que a sobre presumeix de progressisme i és la icona de l'anomenat *clan dels fiscals* que s'han atribuït un perillós i mediocre rol salvapàtries, va reblar-ho així mentre el govern socialista aragonès li concedia una medalla pels *serveis prestats* la primavera del 2019: «*La supremacia de la voluntat popular sobre la llei està al darrere de funestes experiències històriques ben conegudes*». Que algú li expliqui, si us plau, què ha passat cada cop que la llei s'ha imposat sobre la voluntat popular democràtica i quines experiències històriques n'hi ha al darrera. *Más dura será la caída*.

Tres octubres, tres anys després

Aquesta tardor, com a sinopsi i spoiler, ja podem dir que un mateix fet ha estat sentenciat sota tres prismes jurídics totalment contradictoris. I això aclareix unes quantes coses, ni

que sigui kafkianament. Un sol fet –tot el relatiu al primer dia d'octubre de 2017– i tres sentències ben distintes: l'absolució a l'Audiència Nacional del major Trapero i els responsables d'Interior; la condemna al TSJC per desobediència contra la Mesa del Parlament; i els més de 100 anys de presó per sedició imposats pel Tribunal Suprem. Que això ja sigui així, ens situa avui, irremeiablement, en el regne de l'arbitrarietat i la fira repressiva de Calaf de la inseguretat jurídica. Pots entrar a un jutjat i sortir lliure, condemnat o pres: pel mateix fet. Que li preguntin sinó a Tamara Carrasco: un dia ets terrorista i dos anys després, tot el contrari, és a dir, una víctima de la violència. De la violència d'Estat. Però mal ens pesi, i pesa massa i adoloreix la memòria, aquesta pulsio ni és nova ni en som els primers. La novetat introduïda des de 2017 rau en la seva extensió massiva i la intensificació en tots els fronts, dins la història d'una continuïtat repressora: de castigar els marges i les tangents dissidents s'ha passat a castigar una majoria democràtica, inhabilitar tres presidents i investigar el 80% dels batlles i batllesses del país.

En forma i fons, però, aquesta lliscant deriva regressiva, autoritària i lliberticida va arrencar fa massa a l'Estat espanyol, segurament el 1998 sota la primera aznaritat tot i que venia amb defectes de fàbrica. Perquè concorren circumstàncies endarreridores, denominacions d'origen i transicions mitificades. I un punt de partida fràgil i feble. Com diu l'August Gil Matamala, com a conseqüència de 40 anys de la mateixa dictadura que va pilotar la gens modèlica transició, l'Estat espanyol va arribar a aquella democràcia de postguerra tot just quan començava a esquerdar-se via Reagan i via Thatcher. Gil Matamala ho metaforitza afirmant que l'Estat espanyol sempre és el darrer en incorporar-se a cada nova conquesta democràtica i... i el primer en marxar-ne. I va començar a marxar-ne a finals dels anys noranta en els angles foscos de la lluita antiterrorista, quan es va decretar un llarg període d'excepcionalitat judicial, penal i penitenciària al País Basc. Traduït en el tancament de cinc mitjans de comunicació, la il·legalització de desenes d'organisme socials, l'apartheid electoral i la confecció d'una llista negra de 40.000 ciutadans i ciutadanes que deixaven de ser-ho. Pocs, molt pocs, alçaren la veu. I, tanmateix, venia de fàbrica la tara: el mateix Gil Matamala situa com a elements constituents dels tres pilars del règim la unitat d'Espanya, l'ordre econòmic capitalista i el principi d'autoritat. Qualsevol persona que el qüestionari passa a ser enemic. Enemic d'Estat. És a dir, que el recurs a aquesta mena de dispositius –la por com a tecnologia del poder i l'excepció com a tècnica de govern– ve de fàbrica.

Memòria antídota, com a antecedent ineludible, del particular cas hispànic en terres basques, fins i tot el *Financial Times* ho intuïa fa gairebé dues dècades. Ho vaig llegir astorat, pèrdua d'ingenuïtat política i d'innocència juvenil inclosa, a les notes que el periodista José Martí Gómez ens regalava l'any 2002: el rotatiu britànic alertava d'una dissort de *GAL judicial* que tenia per epicentre difusor l'Audiència Nacional, nascuda –no per casualitat– l'endemà de la mort del TOP franquista, amb el mateix personal i al mateix lloc. Aquell *GAL judicial* de nou encuny no segrestava, ni assassinava, ni soterrava en cal viva, ni operava amb uniformats descontrolats a la nit. Però des de instàncies judicials esmicolava sense miraments drets civils, clausurava sense proves mitjans de comunicació, castigava projectes i propostes polítiques, empresonava sense garanties i expandia els efectes multiplicadors de la por a l'arbitrarietat d'Estat, vulnerant garanties jurídiques, drets individuals i llibertats fonamentals. L'escriptor Joxe Arzumendi ho va rebatejar com

«*kale borroka d'Estat*».

Aquesta tardor, com a sinopsi i spoiler, ja podem dir que un mateix fet ha estat sentenciat sota tres prismes jurídics totalment contradictoris. I això aclareix unes quantes coses, ni que sigui kafkianament. Un sol fet, relatiu al primer dia d'octubre de 2017, i tres sentències ben distintes: l'absolució a l'Audiència Nacional del major Trapero i els responsables d'Interior; la condemna al TSJC per desobediència contra la Mesa del Parlament; i els més de 100 anys de presó per sedició imposats pel Tribunal Suprem

En aquells mateixos compassos nefastos, fa 20 anys, algú més va escriure que a l'Estat s'estaven superposant simultàniament, perillosa barreja de precursors de l'excepció, les tres doctrines penals més regressives de segle XX: el dret penal d'enemic -a la gent se la jutja per qui es, no pel que fa-, les doctrines de seguretat nacional -l'enemic és dins i és la pròpia ciutadania- i la tolerància zero contra qualsevol malestar -la criminalització de la protesta. Ara ja som en un lloc pitjor: de facto, en un sistema penal dual. Un, formalment garantista; l'altre, discrecionalment excepcional. S'ha anat introduint una excepció a la norma fins que la norma ha acabat sent l'excepció. I amb una escala geomètrica evident: més puges en l'escalafó judicial, menys justícia trobes i més Estat afrontes.

D'aquesta temptació, obvi, no se'n lliura ningú ni cap país. Autocrítica i crítica, aquesta disposició autoritària que nia en el populisme punitiu d'impuls governatiu també la vam viure a la catalana, arran de les protestes del 15M sota el lema *Aturem el Parlament* davant les pitjors retallades socials des del final de la dictadura. Foren titllades, mediàticament també, com a cop d'Estat pels més nostrats tertulians. Govern i Parlament de Catalunya van recórrer a tipus penals especials -sedició-, a tribunals d'excepció -l'Audiència Nacional- i a estranyes parelles d'acusació -la compartien amb l'associació ultradretana *Manos Limpias*. Si no ho diem tot, no diem res. Memòria d'un passat anterior, qui va anul·lar la primera sentència absolutòria de l'Audiència Nacional contra aquells *indignats* -donant la raó al vot particular d'un tal Fernando Grande-Marlaska- fou el Tribunal Suprem. La sentència, els sonarà, la signava un tal Manuel Marchena i en ella va consagrar un nou tipus penal meteorològic, sortit al grat del seu barret de copa i funcional als interessos de l'Estat: la violència ambiental. Quatre anys després aquell mateix tipus penal es girava com un mitjó contra el govern català, que passava d'acusador a acusat. Les derives se saben sempre on comencen, però mai on acaben -o sí: al TEDH, que es pronuncia sempre tard, a misses dites i sobre les restes de les runes. Que li preguntin als independentistes torturats el 1992, a Arnaldo Otegi o a Martxelo Otamendi, que han vist com el TEDH els donava la raó molts anys després.

En tot cas, en la perspectiva global del gir autoritari, hi ha hagut un canvi d'estri i un clar desplaçament de la *dirty war* a la *lawfare*. Escala cromàtica, s'ha passat del verd oliva del

general al negre toga del magistrat. Ahir casernes militars, avui búnquers judicials. Els cops de l'Estat -o fins i tot, el cop d'Estat- han trobat una forma menys incruenta que les antigues irrupcions i interrupcions militars. Tot mantenint, això rai, l'objectiu final: reprimir, violentar, alterar o adulterar la voluntat popular democràtica majoritària. Com carregar-se la democràcia en set passes, ha escrit cruament la periodista turca en el demolidor *Como perder un país* [2]. En el penúltim macrojudici polític a l'Estat espanyol, el sumari 18/98 que jutja 47 ciutadans bascos per les seves activitats polítiques, l'enyorat periodista basc Mariano Ferrer va recordar lúcidament Thomas Paine: «aquell que vulgui salvaguardar la seva llibertat haurà de protegir de l'arbitrarietat fins i tot als seus enemics o s'establirà un precedent que se li girarà també contra ell». Ferrer es feia aleshores una pregunta oberta encara no resposta: qui deconstruirà -i com i quan- tanta arquitectura repressiva? I afegia tres motius per no guardar un silenci que només seria pura complicitat:

«Teníem tres raons de pes per solidaritzar-nos; una, que era una bona causa perquè aquestes persones no havien de ser sotmeses a un judici sota legislació antiterrorista perquè l'activitat que els incriminava s'havia d'entendre com l'exercici legítim dels seus drets civils i polítics i perquè, si havien de ser jutjats, que ho fossin amb les garanties que corresponen a ciutadans d'un Estat de Dret; la segona, que en defensar-los ens defensàvem nosaltres i tota la societat (en tant que societat democràtica); i tres, que érem conscients que en unir-nos a aquesta causa ens uníem a una bona causa global, la que tracta de protegir l'herència de la Il·lustració i dels drets de l'home de l'escomesa desfermada contra ells rere l'11-S de 2001». Han passat tretze anys [3] des d'aquelles paraules i sembla que hagin estat escrites ahir mateix.

Perquè tal vegada no ens volem creure el que ja sabem. Perquè pretendre avui que les desventures del comissari Villarejo o les confessions del comissari Pino són una anècdota a peu de pàgina del clavegueram estatal -i no tot un dispositiu d'Estat que per poder operar és desplaçat a les afores del sistema ordinari- és no voler afrontar la dimensió del retrocés ni assumir la fondària de la deriva ni avaluar els danys permanents. L'antologia del xoc, xarop de canya, ja és infinita: del «*a por ellos*» policial a controlarem la Sala Segona por «*la puerta de detrás*»; del «*ho tornarem a fer*» pronunciat casernàriament per un general de la Guàrdia Civil al «*hemos hecho operaciones que pondrían los pelos de punta. Por el interés de España*» dit en seu judicial pel comissari Eugenio Pino; del «*acabar con los independentistas de una puta vez por todas*» etzibat pel comissari Villarejo al marit de Cospedal al «*nos hemos pasado però ha colado*» amb el que va ser enxampat el fiscal general Conde Pumpido, rere l'enèsima il·legalització de l'esquerra abertzale. «*Estas elecciones se convocan para que gane el bloque constitucional*» va dir Cospedal; «*hemos descabezado el movimiento*» va dir Soraya. Tecnoestructura d'Estat, sí, al servei de la unitat nacional espanyola, que no és cap principi democràtic. És un principi nacionalista uniformitzador contra la permanent i fallida construcció, en termes històrics i polítics, de la nació espanyola.

Que un president del Parlament de Catalunya sigui espiat per *Pegasus* i el govern espanyol de torn -*el més progressista de la història*- digui que 'no li consta' i emplaci a posar una denúncia als jutjats, també esclareix unes quantes coses. Que tots els organismes de drets humans, els de més prestigi i major rellevància i incidència internacional, hagin aixecat

acta de la realitat catalana i de la vulneració de drets no és pas menor. L'antologia despulla massa coses, començant pels reiterats informes, *obstinados y pertinaces*, del Grup GRECO del Consell d'Europa que qüestionen i critiquen periòdicament la falta d'independència de les altes esferes judicials de l'Estat espanyol: monitoritzades governamentalment, capturades ideològicament i teledirigides políticament. Que els darrers dies s'arribi a filtrar interessadament que els magistrats del Suprem estan inquietats per la politització de la justícia ratlla la broma macabra i recorda aquells que deien que els mitjans públics catalans no estaven polititzats mentre anunciaven lleis, literalment, per «desgovernamentalitzar-los». Fet i fet, que el caduc Carlos Lesmes –encara que caducat fa dos anys– sigui el màxim responsable del CGPJ no ens hauria de fer oblidar, portes giratòries, que va ser el director general de relacions amb l'administració de la Justícia de la segona aznaritat.

En tot cas, *lawfare*, *deep state*, *shock doctrine* o anglicismes nous que només ens desvetllen de velles pràctiques, és obvi que l'Estat espanyol ha desplegat una resposta repressiva de llarg recorregut i ampli espectre. Per fer-ho, els ha calgut recórrer a la claveguera, com recordava sense embuts Felipe González, i a la violència, com vam viure la tardor del 2017. I a l'assalt de la vida dels altres. Ja ho va avisar José Antonio Zarzalejos, guatlla del règim, el llunyà 2014, amb previsor a anticipació i mafiosa claredat i des d'un rovellat però rutinari axioma dictatorial que aclareix que qui no qüestiona l'Estat no té de què amoïnar-se: «*para enfrentarse al Estado, desafiándolo, hay que atarse los machos y estar limpio como una patena, con los bolsillos transparentes y en disposición de que los servicios de inteligencia pasen el escáner y no encuentren nada que no esté en su lugar*».

Una condensació possible dels anys viscuts l'ha escrita l'Antoni Puigverd, des de les pàgines de La Vanguardia, aquest darrer setembre [4]. Ho ressenyo perquè no són les pàgines habituals on llegir aquest tipus de reflexió: «*l'Estat va desfermar la seva immensa capacitat d'atemorir, reprimir i venjar-se. Sobre aquest cràter no es pot construir res de bo. Els alts tribunals espanyols (que ara estan constitucionalment en fals per falta de renovació) han demostrat un biaix polític espantós. Garantisme i escrúpols màxims quan es tracta de polítics de PP o PSOE. Fonamentalisme legalista contra els independentistes. Els defensors de la Constitució haurien de ser els primers a defensar igualtat de tracte. O escrúpols i prudència per a tothom. O integritat jurídica per a tothom*». Encara que Pedro Vallín ja s'ho havia ensumat, a les mateixes pàgines, el 2018 –a 'Godzilla contra el 155' i requerint-se que era un Estat: «*Un organisme complex i en cert sentit tan perillós i per descomptat més poderós que els monstres que combat*». Fa no gaire algú que coneix massa bé els budells de l'Estat em va dir: «*només tenen un martell*». Com? «*Que l'Estat a la caixa d'eines de l'Estat només té un martell; i si obres la safata de sota, un martell més gran*». Que el ponent de la sentència del cas Traperó sigui el mateix que va signar la categòrica absolució per unanimitat d'Egunkaria o l'absolució dels encausats del Parlament, ens hauria de fer pensar també. Una concepció del Dret, dels drets, està en disputa: Drets contra Dret, Estat de Dret vs Dret d'Estat o la substitució gradual de l'Estat Social per l'Estat penal. La disputa oberta acumula osques incomptables aquí i va acumulant severs revessos allà, en les instàncies judicials europees.

| L'actual degradació democràtica demoleix també allò construït, no

sense hipocresies, carències i dèficits, per les tradicions del liberalisme polític, nascut precisament contra l'abús, contra la intolerància del poder

I això ens fa retornar a l'impossible consens del dissens irreconciliable entre Sánchez Cuenca i Pérez Rubalcaba –que deien el mateix en sentit completament antagònic, és a dir, que no hi ha derrota possible de l'independentisme sense autodegradació democràtica. En aquest sentit, cal fer algunes reflexions sobre l'anomenada deriva il·liberal europea i global –Orbán a Hongria, els bessons a Polònia, de Trump a Bolsonaro i fins a la inhumanitat de la UE en la frontera sud, alimentada per l'auge ultra. L'actual degradació democràtica demoleix també allò construït –no sense hipocresies, carències i dèficits– per les tradicions del liberalisme polític, nascut precisament contra l'abús, contra la intolerància del poder i contra la crueltat feudal dels absolutismes, com a resposta civil a la crueltat de les violències amargues del sotmetiment i la dominació. Ho dic per escudar-me (així estan les coses, de malament) en un dels principis polítics liberals clàssics, nascut de l'espant o de l'esglai: la sospita de l'abús de tot Estat, la temença de l'arbitrarietat, la por a la indefensió.

Tres reflexions liberals finals

Fa poc en Miquel Seguró em va regalar *El liberalisme de la por* de Judith Shklar [5]. Un text curt i punyent que podríem recuperar avui, ara i aquí, perquè capgira la idea del liberalisme, recordant que no aspirava a crear situacions desitjables, sinó a impedir situacions condemnables. Tot i que un diria que la millor forma d'evitar el segon és entossudir-se en generar les primeres. Suggestiu i evocador, potser interferit per l'actual moment polític, em va retrunyir això: «*La construcció d'un ordre polític sobre l'evitació de la por i la crueltat no té res de reduccionista*». Deia més: «*la llibertat que desitja garantir és la llibertat front l'abús de poder i la intimidació dels indefensos*». I afegeix: «*mentre això no es faci, no hi ha cap raó per a suposar que el liberalisme de la por té quelcom a oferir a les víctimes de la tirania política*». Amb cirereta inclosa, escrita el 1989: «*Qui cregui que, qualsevol que sigui la seva aparença, el feixisme és mort i enterrat, s'ho ha de pensar dues vegades abans de dir-ho*».

Llegint-lo vaig recordar la premeditada confusió i injusta equiparació entre liberalisme polític i neoliberalisme econòmic, amb el rerefons de la fragilitat de la democràcia. Ras i curt, el liberalisme polític va néixer, resumidament, per evitar les salvatjades que som capaços de fer-nos els uns als altres; el neoliberalisme, en canvi, per atiar-les en l'ordre caníbal del món. En quarantena global i temps pandèmics, Santiago Alba Rico ha filosofat [6] que la idea que un mateix –i no només l'altre– és una amenaça té quelcom d'esperançador, perquè inverteix la rutina securitària: haig de protegir als altres de mi, en una mena de bloc històric de supervivència entre cossos vulnerables, on cadascú protegeix tota la resta. Ahir nit, precisament, un amic m'escrivia: «*aquí hi ha un mal que opera de talp infernal: la gent és pensa que existeix el bé químicament pur, de manera que no accepten la possibilitat del 'mal'*».

Les salvatjades les hem vistes, de tots colors i en tots els racons, en la darrera dècada. També com la mitificada Europa destituïa un president grec per voler fer un referèndum, imposava un govern tecnocràtic sense urnes a Itàlia per imposar l'ajustament neoliberal i era capaç de reformar, de la nit al dia, la irreformable constitució espanyola. I al mateix temps -paradoxa i contradicció- hem de continuar sostenint que la UE és encara el major espai de garanties de drets i llibertats. De seguida cal matisar-ho tot, és clar: si ho és, cada dia menys, és mercès a llarguíssimes lluites civils i populars, al bagatge i herència de la Il·lustració i a moltíssims sofriments acumulats. Rere cada garantia jurídica, rere cada llibertat fonamental, rere cada dret social hi ha lluites inesgotables, fracassos espessos i batalles perdudes. El gemec de la humanitat en cada replec de la història, que diria Kant; el fre d'emergència a que ens urgia Walter Benjamin; o la vulnerabilitat constituent que ens defineix -i que és el que ens fa iguals a totes i tots- com ens recorda Judith Butler. Fins i tot Emerson reclamava un partit de la memòria, més que un partit de l'esperança.

Front la tradició liberal, el conjunt de tradicions del republicanisme democràtic ens obliga a replantejar-nos, com diria l'Antoni Domenech [7], quina concepció tenim i volem de llibertat, de democràcia, de la justícia i d'humanitat. Aquest mateix debat, hores d'ara, ens hauria de dur a una aporia global en una contradicció ja irresoluble: avui, fruit de la orgia neoliberal i la pornografia repressiva, no hi ha major incompatibilitat ni més radical que la que distancia i separa l'Estat de Dret del pleonasme de Capitalisme Salvatge. El que un consagra en la legalitat, l'altre ho devasta en la realitat. Vivim temps d'excepcionalitats permanents en la vella mania de sacrificar llibertats en l'altar de la seguretat. I malgrat tot, llum entre les dernes, acabo aquest text el dia que Xile ha rebutjat en referèndum, de ple i de pla i amb un 78% dels vots, l'herència enverinada de la constitució pinochetista i ha decidit obrir una convenció constituent paritària, entre dones i homes.

Vivim temps d'excepcionalitats permanents en la vella mania de sacrificar llibertats en l'altar de la seguretat. Costa poc destruir i molt reconstruir

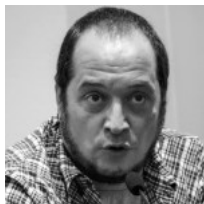
Costa poc destruir i molt reconstruir. I acabo on començava. Retrovisor i brúixola, passa curta per al camí llarg, perspectiva i retrospectiva -i un arrelament al present radical- per poder acabar d'entendre tot el que ens passa des de la perspectiva del retrocés accelerat, global i local, contra els drets civils, socials i polítics. Ara que vivim temps deconstituents, és més urgent que mai recordar els temps constituents. Corria el 1947 i Piero Calamandrei ens va deixar aquestes paraules a la constituent italiana nascuda de la derrota del feixisme. Caldria ciclostilar-la i embustiar-la de forma permanent:

«Crec que els nostres descendents sentiran més que nosaltres, d'aquí un segle, que de la nostra Constituent va néixer realment una nova història: i s'imaginaran que a la nostra Assemblea, mentre es discutia la nova Constitució republicana, asseguts en aquests escons no hi érem nosaltres, homes efímers els noms dels quals seran esborrats i oblidats, sinó tot un poble de morts, aquests morts que nosaltres coneixem un per un, caiguts en les nostres

files, a les presons i en els patíbuls, en muntanyes i planes [...] des Matteotti a Rosselli, des d'Amendola a Gramsci, fins als nostres nois partisans. [...] Ells van morir sense retòrica, sense grans frases, amb simplicitat, com si es tractés d'un treball quotidià a complir: el gran treball necessari per tornar a Itàlia la llibertat i la dignitat. (...) A nosaltres ens correspon una tasca cent vegades més suportable: la de traduir en lleis clares, estables i honestes el seu somni d'una societat més justa i més humana, el somni d'una solidaritat que uneixi tots els homes en aquesta obra d'eradicar el dolor. Bastant poc, en realitat, demanen els nostres morts. No hem de traïr-los».

REFERÈNCIES

- 1 — Sanchez Cuenca, Ignacio; "[La postverdad suprema](#)", 1 de setembre de 2018, La Vanguardia.
- 2 — Temelkuran, Ece; *Cómo perder un país. Los siete pasos de la democracia a la dictadura*, Anagrama, 2019.
- 3 — Ferrer, Mariano; *Análisis del proceso y sentencia del sumario 18/98*; 22 de desembre de 2007, [disponible en línia](#) a Viento Sur.
- 4 — Puigverd, Antoni; "[La cuina i el cràter](#)", 8 de setembre de 2020, La Vanguardia.
- 5 — Shklar, Judith; *El liberalismo del miedo*, Herder, 2018, Barcelona.
- 6 — Alba Rico, Santiago; "Contagio y comunicación. La cuarentena estructural", *La Maleta de Portbou*, número 42, setembre-octubre 2020, Barcelona.
- 7 — Domènech, Antoni; *El eclipse de la fraternidad. Una revisión republicana de la tradición socialista*, Akal, 2019.

David Fernández

David Fernández és periodista i activista social. Durant el període 2012-2015, va ser diputat del Parlament de Catalunya per la CUP, després d'haver encapçalat la llista d'aquesta formació a les eleccions del 2012. És membre del Grup de Periodistes Ramon Barnils i de la xarxa d'Economia Solidària. Des del 2003, forma part de Coop75, la cooperativa de crèdit de finances ètiques i solidàries. El 2014 va ser nomenat president de la comissió d'investigació parlamentària sobre el frau i l'evasió fiscals i les pràctiques de corrupció política. Exerceix de redactor i editor al setmanari La Directa, on coordina la secció d'investigació "Estirant del Fil". Com a periodista, també ha col·laborat a diversos mitjans, entre els quals Vilaweb, Gara, Berria o Media.cat. És autor del llibre *Cròniques del 6 i altres retalls de la claveguera policial* (2006) i de *Foc a la barraca* (2013), un recull d'articles que ha escrit durant els últims anys. Recentment, ha participat al projecte "Ovidi 3", un homenatge musical al cantautor Ovidi Montllor en motiu del 20è aniversari de la seva mort. També és membre d'Entrepobles i participa a la Coordinadora Catalana per a la Prevenció i Denúncia de la Tortura.